

Ба
9624

8

БА⁸
БА
24558
АРКАДЗЬ
КУЛЯШОЎ

ДОБРЫ ЧАЛАВЕК

ЦЕНТРАЛЬНАЕ ВYДАВЕНТВА АРМ ССР

22

Ба 9624

АРКАДЗЬ
КУЛЯШОЎ

ДОБРЫ
ЧАЛЛЕК

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА ПРЫ СНК БССР
РЭДАКЦЫЯ ДЗІЦЯЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

МІНСК
1941

Инд. 1963 г. БН 9624.

Бел. едзец
1994 г.

25. 0 4. 2009

ДОБРЫ ЧАЛАВЕК

летні, ціхі дзень
Выпадак быў такі:
Зайшоў паэт у цень,
Прылэг каля ракі.

І бачыць ён:
Ідзе,
Дно муцячы, рыбак,
Па пояс у вадзе,
Па кайстру-паражняк.

Вітаецца:
— Здароў!
— Здароў!—сказаў паэт,—
На добры, дзядзька, ўлоў!—
Жадае ўдачы ўслед.

Не знае,
Што сказаць
Паэту знаўца рэк,
Глядзіць, каб адгадаць,
Што я за чалавек.

Народ усякі ёсць,—
Сурочыць іншы так,
Што ў сетку,
Як на злосць,
Ні язь не йдзе, ні рак.

І сетку ён завёў,
Алешынай трасе,
Каб рыбы з-пад карчоў
Павылязали ўсе.

Загадае:

— Вылазь!—

Заставіўшы пад куст.
І ў сетцы б'ецца язь
Якраз на дзядзькаў густ.

Прайшоўся асакой
І аірам рыбац,

І выгнуўся дугой
У сетцы
Сам шчупак.

Яго,
Дзе сны я сню,
Рыбак кідае ў лог.
Шчупак упершыню
Пад нашым небам лёг.

Над ім шумеў, шумеў,
Як лес,
Зялёны дол.
І што відно з-за дрэў?
І што за свет вакол?

Агністы сонца шар
Відаць яму з травы
І пер'е нейкіх хмар
З якойсьці сінявы.

Яго падняў рыбак—
Тутэйшых знаўца рэк—

І мне гаворыць так:
— На,
Добры чалавек...

Шуміць зялёны дол,
Люблю яго красу,
Вясёлы свет вакол,
Я дар яго нясу;

І песню пець хачу,
І жыць на свеце век,
І сам сабе крычу:
— Я — добры чалавек!..

ВУЛІЦА МАСКОЎСКАЯ

Я

жыву на вуліцы Маскоўскай...
Пад вясновым грамам
І дажджом,
Адлюстраваны ў панелі коўзкай,
Там стаіць шматпавярховы дом.

Пакланіўшыся вясне і маю,
Кліч зязюлі ўчуўшы з-за ракі,
Кожны год
У вёску ад'язджаю
Падышаць чым дышуць землякі.

Нехта з іх, за гутаркай сяброўскай,
У мяне спытае: „Дзе жывеш?..“
Адкажу:
„На вуліцы Маскоўскай...“ —
(На той самай, пра якую верш.)

І, пачуўшы вуліцу такую,
Ён ласкава гладзіць вус сівы
І ўяўляе, мусіць,
Што жыву я
Недзе недалёка ад Масквы.

Землякі вітаюцца з пашанай,
Ну а я?
Лаўлю сабе ляшча
І хаджу, хаджу дарогай знанай,
І слыву,
Слыву за масквіча.

У дуду з цікавасцю маскоўскай
Звонка па-дзіцячаму свішчу
Ці, махаючы сталёвай коскай,
Луг я рэжу...
Латве масквічу!

Думаю пасля,
Адчуўшы стому,
Што і тут, пад дахам з сінявы,
Я жыхар і вуліцы, і дому,
Ад якога... блізка да Масквы.

ВОБЛАКА

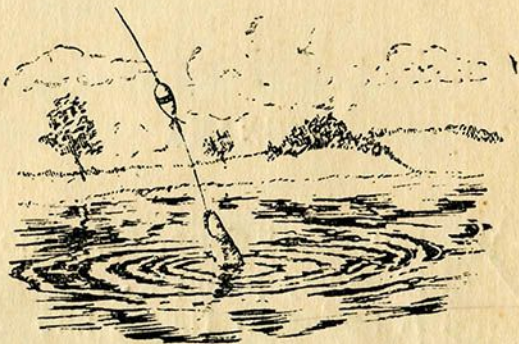

ткнуўшы ў бераг вудзілно,
Я вуджу раніцою.
А воблака? Плыве яно
І небам, і вадою.

Нарэшце, клюнула разок—
І рыбка немалая!
З пяром гусіным паплавок
Пад воблака нырае.

Стаіў дыханне. Цішыня...
У бок, рукой умелай,
Я падсякаю галаўня,
Цягну з хмарынкi белай.

Вада ў кругах,
Вада ў кругах,

І неба ў ёй не тое...
А воблака? Яно ў руках
Трапечыцца жывое.

ЕЛЬНІК

кожнага з нас
Ножык—
Адменнага ляза,
У кожнага з нас
Кошык—
Крынічная лаза.

Па ельніку мы кружым,
Ці ёсць баравікі?
Мы іх у печцы сушым
І ніжам на шнуркі.

Нясем удвух у свята
Да крамніка здаваць;
Насушана багата—
Рублёў на дваццаць пяць.

Рублі—дарослым.
Дробязь
Кладзем сабе ў кішэнь;
Сялом—
Усе так робяць!—
Красуем цэлы дзень.

Чаго захочам—
Купім,
Здаволены сабой.
Імчым між пнёў, між купін,
Куды?—у ельнік свой!

На мох пасеўшы ў засень,
У ельнічку густым
Цыгаркай
„Сценька Разін“,
Як сталыя, дымім.

Над намі звісла вецце,
Пад намі—
Мураўі,
У неба дым віецца,—
Два тонкіх ручаі.

За дымам думкі следам
Плывуць—
Мая, твая...
Ты марыш быць паэтам,
Быць трактарыстам—я.
Над ельнікам іглістым
Плыве за годам год.
Стаў друг мой трактарыстам,
А я?—
Наадварот.
Праз вёсны, леты, зімы
На роднай цаліне
Я чую гул любімы...
— Працуй там за мяне!
Паўз ельнік ён праедзе,
Па дружбаку ўздыхне.
Верш трапіцца ў газеце:
— Пішы там за мяне!
Мы вершы з ім напішам,
Зямлю дагледзім з ім,
Адным дымком падышам
І ельнікам адным.

ГЛУШЦЫ

і

вось сяджу адзін,
Як сталы, на кані,
і вось—
Вязу на млын
Людскія працадні.

Амаль шаснаццаць год
Я маю за спіной,
і мне даверыў сход
Управіцца з мукой.

Хоць гонару зашмат,
Настрой, папраўдзе,—
Дрэнь.

Я еду.

Сам не рад:

Выходны заўтра дзень.

Выходны дзень, браткі,
І не абы які:
Па лесе нацянькі
Я бег-бы ў дзень такі.
Нас клікалі-б глушцы,
І нас туман,
Хлапцы,
Ахутваў-бы, як дым.
А хто са мной?
Максім...
(Калісьці пра яго
Расказвалася вам).
Максіма аднаго
Я кідаю,
А сам...
Далёка ехаць?
Не...
Змалоць за сёння-б льга,
Ды, мусіць, на млыне
На тры вярсты чарга.
Ужо глушкоў ніяк
Не давядзецца біць.

І еду так.
І так
Не знаю, што рабіць?

Слухмянага каня
Не падганяю:
— Но!..

К Максіму еду я
Паціху пад акно.

Знаёмы,
Позні дым
Їдзе ў блакіт з трубы—
Печ запаліў Максім,
Прышоўшы з малацьбы.

Дзве стрэльбы—
(Сняць гушчар)—
Сумуюць у кутку.
Яешню гаспадар
Пячэ на камінку.

Ён засцілае стол,
Частуе ён мяне.
А я што?

Вочы ў дол...

— Дык рушым заўтра?

— Не...

Здзівіўся ён:

— Чаму?

— Здарылася бяда.—

І ўсё сказаў яму,

І ён сказаў:

— Шкада!

Я з хаты вышаў.

Ён

Таксама сеў на воз.

І нас, маркотных, конь

Уздоўж прысад павёз.

З пясчаных каляін

Мы ўз'ехалі на гаць.

— Куды, хлапцы?

— На млын.

— А вы?
— Мы хлеб здаваць.
Пастараніўся конь
і прапусціў абоз.
Зноў восеньскі агонь
Ляціць на шлях з бяроз.

У жоўтых лісцях—
Плєс...
Над краем светлых фарб
У вырай жораў нєс
Птушыных песень скарб.

і вєў сяброў у сінь,
і ім відзєн з вышынь
Абоз чырвоны.
Ён
Паехаў у раєн.

Спытаюць журавы
У жыхароў зімы:
— Застаецца вы?..
— Застаємося мы.

Пашлюць прывет яны—
Хто крыллем,
Хто рукой:
— Да новае вясны!
— Сустрэнемся з вясной!

Паўз лес мы едзем.
Лес
Узлез на касагор.
Гарыць, звініць увесь
І рукі нам прасцёр.

Ад лёгкіх павуцін
Аслеблі пні, сукі.
Абапал каляін
Лішайнік—
Мох сухі.

Балота блізка!
Там
Усё знаёма нам:
І кожны цень,
І куст,
І хварасцінкі хруст.

У паляўнічы кут
Прывёў дакладны шлях.
Глушцовым пер'ем тут
І мох,
І ліст прапах.

Тут і пільнуй,
Хлапец,
За цёмны стаўшы корч,
Дзе будзе твой глушэц
Садзіцца спаць на ноч.

Хай дрэмле
Ягамосць;
Ты-ж кроч у свой шалаш,
І калі сала ёсць—
На пруюціку засмаж.

І можаш спаць,
Браток.
(Цяпельца ёсць, шалаш.)
Сухіх лістоў—
Пад бок,
Пад галаву—ягдташ.

Устань
Раней зары,
Максіма пабудзі,
Ружжо, ягдташ бяры,
На цёмны корч ідзі...

Я так-бы марыў шмат
Хвілін, а мо' гадзін,
Аж чую голас:

— Брат,
Паеду я адзін...

— А я?

— А ты злязай...

Я выслухаў і злез.

— Навошта?—адгадай
Хоць ты, чытач, хоць лес.

Мо' я стаю затым,
Кут аглядаю наш,
Што загадаў Максім
Мне будаваць шалаш?

Не знаю:
Так ці не...

Мо' іншы ёсць загад—
Па стрэльбы бегчы мне,
І я пабегчы рад?
Чытач!
На ўсё свой час—
На сум, на весялосць.

.....
Я злез,
Надзея ў нас
На паляванне ёсць.

Ну вось і млын.
Ну вось
І месца для тугі—
Стаіць Максімаў воз,
Чакаючы чаргі.

На новую бяду,
На горшую нуду,
На большую тугу
Я да млына бягу.

Стаміўся.
Бег я шмат.

Стаяць кругі ў ваччу.
— Памерла жонка, брат!--
Максіму я крычу.

Дзядзькі сышліся ў круг,
Распытваюць яны.

А ён?
Нібы аглух,
Аглух ад навіны.

Нясуць Максімаў хлеб
На млын малоць яны.

А ён?
Нібы аслеп,
Аслеп ад навіны.

Дзядзькі з мяхоў даўно
Засыпалі ў каўшы.

А ён?
Маўчыць адно—
Кажы ці не кажы.

Ды й размаўляць з ім
Грэх...

Трымае мех рука.
Цярушыцца ў той мех
І скруха, і мука.

І ўсім,
І мне відзён
Яго збялелы твар,
Як быццам ён не ён,
А быццам ён—
Млынар.

Пасля нядоўгіх спраў
Зноў
У дарогу нам.
Ён моўчкі шапку зняў,
Падзякаваў дзядзькам.

Сказаў (і загула
Чарга ад краю ў край):
— А жонка
Як жыла,
Дык і жыве няхай!

Вясёлы ён.
Чаго?

Бо весела было,
Бо жонкі-ж у яго
Быць нават не магло.

Ён—халасцяк стары,
І ў зман дзядзькоў увёў,
І ён хацеў,
Сябры,
Са мною біць глушцоў.

І будзем біць! Дамоў
Кірую я каня.
Ні кпін,
Ні крыўдных слоў...
Здзіўленне,
Цішыня.

Маўчаць дзядзькі ў чарзе,
На нас глядзяць усе.
Нам—
Некуды глядзець,
Нам—
Недзе вочы дзець.

Адзін гаворыць:
— Сват,
Такіх не бачыў век.
Другі махае:
— Ат!
Прапашчы чалавек.

Нібы зладзеі з ім,
І едзем
Да турмы.
— Што ўкралі мы,
Максім?
— Давер'е ўкралі мы.

А жораў рэжа сіль,
Ляціць над плынню рэк,
Крычыць:
— Максім... Максім,
Прапашчы чалавек!

Ад гэтага ўсяго
Я й сам
Як нежывы.

Што хочуць ад яго
Дзядзькі і журавы?

Пытаю ў птушак я
(Хоць я не адвакат):
— Крылатая сям'я,
У чым ён вінават?

Што ён хацеў?
Хацеў
Са мною ў лесе быць,
Са мной з-за ціхіх дрэў
Па чорных крыллях біць.

Плылі-б, плылі-б кругі—
Двух стрэльбаў галасы—
За ўсе
Лугі... лугі.
За ўсе
Лясы... лясы...

Хацеў таварыш мой
Вады напіцца той,
Што з-пад імхоў цячэ.

А што яшчэ?
Яшчэ...

Сядзець каля ракі,
Сядзець каля агню.

.....
За гэта я,
Браткі,
Максіма не віню.

А што дзядзькоў Максім
Падвёў і ўжо не рад,—
Забуду лепш.
У тым
І сам я вінават.

Хоць сонца не пячэ,
Але і не зайшло.
Да захаду яшчэ
Прыедзем у сяло.

Мінулі лес. А там
Прыехалі дамоў

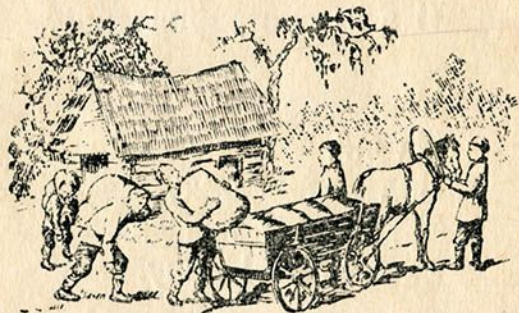
І спаць ляглі,
Бо нам
Было не да глушцоў.

Пасля турбот,
Прыгод
Лёс разлучыў сяброў.
Праз дзесяць доўгіх год
Я з ім сустрэўся зноў.

У верасе,
На пні,
Пад восені імжу,
Я ўспомніў тыя дні,
Успомніў... і пішу.

Цяпер Максім жанат,
І цёшча ёсць,
І цесць...
Яму—пад пяцьдзесят,
А мне—
Пад дваццаць шэсць.

Глушцы-ж,
Якім жыццё
Я дараваў і ён,
Скубуць з асін лісцё
Аж і да гэтых дзён.

З М Е С Т

Добры чалавек	3
Вуліца Маскоўская	7
Воблака	9
Ельнік	11
Глушцы	14

Рэдактар *Н. М. Горцаў* Тэхрэдактар *Ш. Брыкер*
Карэктар *Г. М. Нейфах*

Здана ў друкарню 5/XI—40 г. Падысана да друку
1/II—41 г. Аб'ём—1 друк. аркуш. Знакаў у друкав.
аркушы 32.000. Тыраж 7.000 экз. Зак. № 2942. У 1261

Друкарня імя Сталіна. Мінск, Дом Друку.

+

1847 50 1000

Цана 75 кап.

80000002733 136

1964 г.

Бел. андээл
1994 г.